

Збірник наукових праць

**Актуальні проблеми
філології та
перекладознавства**

2019, № 18

Scientific journal

**Current issues of
linguistics and
translation studies**

2019, Issue 18

Хмельницький 2019

Засновник і видавець: Хмельницький національний університет

Наукова бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://nbuv.gov.ua/j-tit/apftp>

Журнал включено до наукометричних баз:

Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=UE4UR2oAAAAJ>

Головний редактор	Царалунга Інна Богданівна , доктор філологічних наук, доцент, професор Хмельницького національного університету
Заступник головного редактора. Голова редакційної колегії	Бойко Юлія Петрівна , доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету
Відповідальний секретар	Давидюк Юлія Борисівна , кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету

Члени редакційної колегії

Гавриш М. М. – канд. філол. н., **Гнатюк М. І.** – д-р філол. н., **Грицева А. П.** – канд. філол. н., **Купчинська З. О.** – д-р. філол. н., **Марчук Л. М.** – д-р. філол. н., **Олійник Л. В.** – канд. філол. н., **Папушина В. А.** – канд. філол. н., **Приймак І. В.** – канд. філол. н., **Станіславова Л. Л.** – канд. філол. н., **Торчинська Н. М.** – канд. філол. н., **Торчинський М. М.** – д-р філол. н., **Холод Уляна** – PhD (м. Оломоуц, Чеська Республіка), **Янчишин А. М.** – канд. філол. н., **Шуляк С. А.** – д-р філол. н., **Базилевич Марина** – PhD (м. Декор, штат Айова, США), **Беднарова-Гібова Клаудія** – PhD (м. Пряшів, Словаччина), **Кшановська-Ключевська Ельжбета** – PhD (м. Краків, Польща), **Панасенко Наталія** – д-р. філол. н. (м. Трнава, Словаччина), **Козловський В. В.** – д-р. філол. н., **Славова Л. Л.** – д-р. філол. н., **Коломієць Л. В.** – д-р. філол. н., **Колегаєва І. М.** – д-р. філол. н., **Ніконова В. Г.** – д-р. філол. н., **Єсипенко Н. Г.** – д-р. філол. н., **Ємець О. В.** – канд. філол. н., **Давидюк Ю. Б.** – канд. філол. н., **Тимошенкова Т. М.** – канд. філол. н.

Технічний редактор **Кравчик Ю. В.** – канд. екон. н.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету, протокол № 3 від 31.10.2019

Адреса **Україна, 29016,**

редакції: **м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11,
Хмельницький національний університет
редакція журналу “Актуальні проблеми філології та перекладознавства”**

+38 (0382) 67-51-08

e-mail: apfp.khnu@gmail.com

web: **<http://journals.khnu.km.ua/index.php/apfp>
http://lib.khnu.km.ua/visnyk_apfp.htm**

Зареєстровано Міністерством юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації **Серія**
КВ № 17809-6659Р від 29 березня 2011 року

© Хмельницький національний університет, 2019
© Редакція журналу “Актуальні проблеми
філології та перекладознавства”, 2019

ГЕРМАНІСТИКА: СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

БОЙКО Ю. П. ФРЕЙМОВІ СІТКИ У ГІПОТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЯХ	5
ДАВИДЮК Ю. Б. ТЕМПОРАЛЬНІ НОМІНАТОРИ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ О.ГЕНРІ	10
ЄМЕЦЬ О. В. ФОНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ТЕКСТІ ЯК ТИП ВИСУНЕННЯ: ПРАГМАТИЧНІ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ	13
МОЦНА Л. С. ЕКФРАЗИС ЯК ФОРМУЛА ЕКСПЛІКАЦІЇ КОНЦЕПТІВ МИСТЕЦТВА МОВОЮ МЕТАФОРИ	16
НАЗАРЕНКО О. В., ДЕМЕНКОВА К. В. СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВТІЛЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ СХОДУ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТВОРАХ ПРОЗОВОЇ ФОРМИ	20
СКИБА К. М. ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД, ЩО ҐРУНТУЄТЬСЯ НА «СКОПОС-ТЕОРІЇ», ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА	25

ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

ГУЛА Л. І. ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЛЕКСИКА: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	31
КОЛОМІЄЦЬ І. І., КУЯН Д. М. ДІСЛОВА НА ПОЗНАЧЕННЯ РУХУ, ПЕРЕМІЩЕННЯ У ТВОРАХ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ «ЧОРНИЙ ВОРОН. ЗАЛИШИНЕЦЬ», «ЧОРНЕ СОНЦЕ» ТА «МАРУСЯ»)	35
ОЛІЙНИК Л. В., РУДОМАН О. А. «КАЗАННЯ ПРО ВЛАДУ» ПЕТРА МОГИЛИ ЯК ЗРАЗОК ОРИГІНАЛЬНОЇ БАРОКОВОЇ ПРОПОВІДІ	40
ОСПЧУК Г. В. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ <i>ЇЖА</i> В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПРИКМЕТАХ ТА ПАРЕМІЯХ	44
ПОДЛЕВСЬКА Н. В. МОВНА ОСОБИСТІТЬ ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ	48

ТОРЧИНСЬКА Н. М. РОЗВИТОК ПОЛЬСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА У СЕРЕДНЬОПОЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД.....	54
ЦАРАЛУНГА І. Б., КОВАЛЬ М. І. ПОНЯТТЯ МОВНОЇ ВАРІАТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ.....	61
ЯНЧИШИН А. М. ДЕНОТАТНО-НОМІНАТИВНА СТРУКТУРА ВЛАСНИХ НАЗВ ТОВАРІВ ЯК СКЛАДНИК УКРАЇНСЬКОЇ ОНОМАСТИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ.....	65

ОБМІН ПРАКТИЧНИМ ДОСВІДОМ, МЕТОДИКАМИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

SASZKO IRENA „OTO CZŁOWIEK”. APOKRYFICZNY OPIS MĘKI PAŃSKIEJ W PAMIĄTCE KRWAWEJ OFIARY ABRAHAMA ROŻNIATOWSKIEGO.....	69
---	----

УДК 82/09(477)''16''

DOI: 10.31891/2415-7929-2019-18-40-43

ОЛІЙНИК Л. В., РУДОМАН О. А.
Хмельницький національний університет

«КАЗАННЯ ПРО ВЛАДУ» ПЕТРА МОГИЛИ ЯК ЗРАЗОК ОРИГІНАЛЬНОЇ БАРОКОВОЇ ПРОПОВІДІ

У статті аналізується проповідь митрополита Петра Могили «Казання про владу» на структурному та поетикальному рівнях. Зазначається, що автор, апелюючи до Святого Письма, розкриває суть поняття «влада», описує основні положення Таїнства Сповіді, вказує на обов'язки духовенства, до якого з покаєнням приходять прихожани. Вказано, що твір складається з теми, вступу, основної частини та висновків і містять художні засоби (епітети, порівняння, риторичні фігури тощо), які надають текстові літературного обрамлення.

Ключові слова: бароко, ораторсько-проповідницька проза, проповідь, тематика, структура, поетика.

OLIJNYK L., RUDOMAN O.
Khmelnitskyi National University

«KAZANIA PRO VLADU» OF PETRO MOHYLA AS AN EXAMPLE OF BAROQUE PREACHERY

There has been preaching works of Petro Mohyla analyzed. It takes one of the key places in baroque discourse of the early XVII century, aiming to regulate clergy activities, to interpret the doctrines of Orthodox, to prove the true of the faith on structure and poetic level.

The aim of the research is to make literature analysis of Petro Mohyla's preacher «Kazania pro vladu», that's: to define the theme, to distinguish and characterize the structure components, to clarify the role of artistic means in the work.

In the preacher the author, making an appeal to the Bible, explains the sense of the notion «government», describes the main points of Confession Sacrament, points to the clergy duties, where parishioners come to confess.

The work consists of a theme, introduction, main part and conclusions. According to homiletic tradition of that time Petro Mohyla uses several example stories about the army of sacrament of Confession and sinner punishment. These plays proving function and the influential function on a reader / listener. It worth mentioning that the first book in homiletics "Nauka abo sposib skladania kazania" of Ionakiya Haliatkovskoho with much attention paid to example stories was composed after the metropolitan's death. Besides to make the statements absolute the author makes references on reliable theological sources in the text.

In spite of the text answering religious issues, there are various artistic means in it (epithets, simile, rhetorical means etc.) giving the text literature enclosure.

Key words: baroque, public and sermon prose, preacher, thematic, structure, poetics.

Актуальність дослідження. У першій половині XVII ст. важливу роль в організації релігійного та світського життя в Україні відіграв митрополит Петро Могила. Він активно працював як освітній діяч, засновник школи, організатор церковного життя, видавець книг, захисник української культури, письменник. Літературна діяльність Петра Могили, яка займає одну з передових позицій у бароковому дискурсі, спрямована на унормування священнодій духівництва, тлумачення догм православного віровчення, доведення істинності віри. З-поміж чималої письменницької спадщини митрополита важливе значення має ораторсько-проповідницька творчість: «Хрест Христа спасителя», «Передмова до шлюбу», «Казання про владу», «Проповіді з часів унії» тощо. Сьогодні цей пласт доробку святителя, зокрема і «Казання про владу», у літературознавчому аспекті є малодослідженим і потребує аналізу на структурному та поетикальному рівнях, що і зумовлює актуальність теми.

Аналіз останніх джерел. У нове осмислення діяльності митрополита та епохи, у якій він жив, зробили великий внесок праці О. Баранова, О. Васильєва, І. Ісіченка, Я. Ісаєвича, В. Кречотеня, Р. Лужного, о. Ю. Мицика В. Нічик, А. Окара, І. Паславського, М. Поповича, Р. Радишевського, В. Шевчука, С. Ярмусь та ін. Вивченню творчої спадщини Петра Могили присвячено наукові студії В. Нічик [1], архієпископа І. Ісіченка [2], Р. Радишевського [3] та ін. Проте в їхніх дослідженнях поза увагою залишається проповідь «Казання про владу».

Постановка проблеми. Мета нашої наукової розвідки – здійснити літературознавчий аналіз проповіді Петра Могили «Казання про владу», зокрема: визначити тематичне спрямування, виокремити та схарактеризувати структурні компоненти, з'ясувати роль художніх засобів у творі.

Виклад основного матеріалу. Проповідницька творчість митрополита Петра Могили займає одну з ключових позицій у бароковому дискурсі першої половини XVII ст. та спрямована на унормування священнодій духівництва, тлумачення догм православного віровчення, доведення істинності віри. Проповідь «Казання про владу» присвячено важливій для духівництва та вірян темі – Таїнству Сповіді (Покаяння), до якої він неодноразово звертався у таких своїх творах, як: «Літос», «Короткий катехизис», «Православне сповідання віри», «Требник», «Службеник». У ній розкрито суть поняття «влада», описано основні положення Таїнства, вказано на обов'язки духовенства, до якого з покаєнням приходять прихожани.

Твір виконано з дотриманням усіх правил риторики. У курсах риторики цього часу важливе місце посідає і гомілетика – частина риторики, у якій викладаються настанови щодо створення спеціально церковних проповідей. 1659 року викладач цього предмету Києво-Могилянської колегії Іоанікій Галятовський уклав перший вітчизняний підручник з гомілетики тодішньою українською літературно-писемною мовою під назвою “Наука, албо спосіб складання казання” і разом із зразками проповідей видав його у складі книги “Ключ розуміння” (Київ, 1659; Львів, 1665) [5, с. 26-27], який було укладено вже після смерті митрополита.

У новій проповіді максимальна увага звертається на її форму. Якщо старий греко-слов'янський її тип міг мати довільну форму (фактично це була бесіда проповідника з прихожанами), то тепер до неї ставляться вимоги, як до літературного твору. Основою казання І. Галятовський вважає тему (фему), яка є своєрідним епіграфом до нього. Темою є, як правило, цитата з біблійного тексту, в якій втілюється основна думка проповіді. Структурно текст повинен складатись із трьох частин: вступ (екзордіум), основна частина – виклад казання (нарація), і заключна частина (конклюдія). Проповідь будувалася на порівнянні, метафорі, алегорії, могли містити малі оповідні жанри, що виконували роль прикладу. Поширеним прийомом могло бути якесь поставлене запитання, на яке казання повинно було дати курйозну відповідь, що мала вражати слухачів своєю несподіванкою. Деякі тексти конструювалися за схемами формальної логіки. Наявні логічні схеми наповнювалися потрібним проповідникові змістом [5, с. 26-27]. Таким чином, вироблені у XVII ст. риторичні принципи зміцнювали підвалини етико-теологічних програм тогочасних проповідників. Риторика стала базисом художності їхніх творів.

Текст побудовано за тодішньою гомілетичною традицією, у ньому можна виділити тему, вступ, основну частину та висновки. Проповідь починається розлогим заголовком, що одночасно є темою: “Казання про владу, що може зв'язувати і розв'язувати [гріхи], дану Христом Богом і сповіщену предивним видимим чудом, яке є явленням знаменням Істинної Церкви” [4, с. 278].

У вступі автор прославляє Ісуса Христа, який, «творячи чудеса, прославив єдину Церкву, яка є істинно святою й прекрасною у правді», говорить, що найважливішим джерелом могутності Церкви є істинна віра [4, с. 278].

Далі автор детально описує значення обряду, повноваження духовництва в ньому та наслідки відлучення. В основній частині проповіді митрополит доводить необхідність покаяння, аргументуючи свої твердження кількома історіями, які йому були відомі. Наприклад, митрополит розповідає про те, як нечестивий агарянин султан Мехмед, почувши від премудрого чоловіка виклад догм християнської віри та дізнавшись, що тіло відлученої від церкви грішної людини у землі не зотліває, захотів пересвідчитися у правдивості слів і наказав патріархові знайти та показати йому тіло давно померлої людини. Ця історія є гідним прикладом того, як проведена богослужбова літургія та читання молитов над тілом відлученої вдови спричинили чудо: «коли патріарх читав розв'язування, на тому тілі сполуки й суглоби почали роз'єднувати і розсуватися так, що ті, хто стояв поблизу тіла, почули тріск від розходження кісток. Згодом все тіло розпалося і розсипалося, і всі суглоби й кістки одна від одної порозділялися, і в цьому окаянному тілі жінки, що безневинно оганьбила патріарха, було все доведено до перетворення на порох», а «...душа звільнена від темряви, до світу святих увіходить...» [4, с. 281-283]. Вводячи цей епізод у проповідь, Петро Могила наголошує на силі Таїнства, яке може звільнити душу і тіло, якщо людина покалася, або навпаки – карати навіть після смерті відлучених. Для того, щоб довести правдивість історії, митрополит подає в казанні текст Соборного послання найсвятішого патріарха Максима, в якому розповідається про зазначені події.

Кожну історію, про яку йдеться у проповіді, святий детально розтлумачує та робить укінці висновки. Узагальнюючи все сказане, Петро Могила звертається до віруючих людей: «Полуби ж цю владу, котру Христос Бог Церкві своїй святій захотів подарувати. І зробив чудо над розслабленим, — за те дякуємо, говорячи: «Слава тобі, Господи, що дав цю свою Божественну владу людині». І ця ж влада на велику користь і втіху душам нашим від Господа залишена, як Він сам про це говорить: Хай усі побачать, що Син Божий має на землі владу розв'язувати гріхи. Не взяв же він її з собою на небо, але тут на землі залишив, бо де согрішаємо, там прощення здобути повинні» [4, с. 296], а невірним радить покаятися, щоб знайти спасіння: «Тому, перш ніж смертний не повалить вас серп, усі грішні, котрі перебувають у церковному проклятті й відлученні, а також ті, хто перебуває у відступництві й ересях, до настання кінця, або хоч і при самому кінці, як розбійник, що опанував себе, у серці засмученому покайтеся і зверніться до Господа Бога вашого й до Матері своєї, Церкви, і милість знайдете і благодать приймете, бо ж щедрий і милостивий Господь до тих, що каються і до Нього притуляються від щирого серця, хай навіть і в останню годину, — і тому слава, честь і вшанування у віки незліченні. Амінь» [4, с. 297].

Для того, щоб твердження були беззаперечними, автор у тексті робить посилання на авторитетні джерела (Біблію, писання святих отців церкви). Наприклад: «як це в Петровій Сповіді» далі подавав цитату та вказував книгу: (Йоан. 20, 22-23) [4, с. 278]; «як про це говорить Святий Золотоуст у книзі «Про священство» (у другому слові глави четвертої)...» [4, с. 278]; «Святий же Теофілакт говорить у книзі «На Йоана» (розділ 20)...» [4, с. 278]; «Святий Діонісій Ареопагіт у своїй книзі про церковне священновладдя, у розділі сьомому, про архієрейську владу, що від Христа Бога дана, так повчає...» [4, с. 279] або «Про таких без каяття померлих говори святий Діонісій Ареопагіт у розділі сьомому книги «Про церковне

священновладдя...» [4, с. 294]; «як про це зазначено в «Символі віри»...» [4, с. 285]; «Про це свідчить політична історія Константинопольська, описана грецьким істориком Теодосієм Зигомалою в книзі, що має назву «Турко-Греція» і видана грецькою та латинською мовами, у першій книзі, на аркуші 271, в іншому місці, у другій книзі, на аркуші 132...» [4, с. 281] або «У тій самій книзі, що має назву «Турко-Греція», від аркуша сто сорок шостого і до сто п'ятдесят першого розповідається про подібне чудо» [4, с. 290]; «Ця історія про відлученого єпископом ієрея, що потім став мучеником, в усіх давніх Прологах церковних міститься, і кожного року, у серпні, двадцять другого дня, у церкві я згадую її» [4, с. 288]; «Ця історія згадується в стародавньому рукописному требнику, написаному в літо 745, Индикта 10, що його писав святий Анастасій, патріарх Антіохійський...» [4, с. 289]; «Святий же Павло, звертаючись до римлян, зауважував... (Рим. 2, 12)», «Святий Йоан Богослов у кінці свого першого послання говорить... (I Послання Йоана 5, 16)» [4, с. 294]; «Як святий Климент, папа Римський, в апостольських заповідях, у книзі 50, розділ 43, говорить...» [4, с. 294]; «як про це говорить Псаломник... (Псалом 50)» [4, с. 294]; «I Йоан Богослов про це говорить... (I Послання Йоана 5, 16)» [4, с. 295].

Іноді митрополит просто цитує текст, роблячи помітки про джерело в дужках: «(Мат. 16, 19)» [4, с. 279], «(Лк. 5, 24)» [4, с. 280], «(Мр. 3, 29)» [4, с. 294]; «... про те згадують три Його святі євангелісти (Мт. 4, 24; Мр. 2, 9-12; Лк. 5, 4-10)» [4, с. 280].

У деяких місцях Петро Могила спочатку вказує на джерело: «Що це оповідання дійсно правдиве свідчить соборне посилання того ж найсвятішого патріарха Максима, в якому розповідається про це чудо, що тоді сталося», – а далі коротко подає зміст документа [4, с. 284].

Ще одну історію митрополит почув особисто, про що зазначає так: «У літо 1635, місяця квітня, у неділю Мироносиць нинішньому православному митрополиту Київському, Петрові Могилі, коли він перебував у місті Вільні, розповів клір про якогось чоловіка...» [4, с. 295].

Не зважаючи на те, що у творі розкриваються релігійні питання, у ньому містяться різні художні засоби. Найбільше у проповіді автор вдається до використання традиційних для релігійного тексту епітетів, які мають переконати слухача/читача у правдивості православного віровчення. Найчастіше застосовується епітет «Божественний» до слів «віра», «ієрейське достоїнство» [4, с. 278], «виправдання» [4, с. 279], «одкровення» [4, с. 279], «розум», «тайновладдя», «сила» [4, с. 279], «голос» [4, с. 286]. Говорячи про Ісуса Христа, митрополит вживає слова «еперевершений» [4, с. 278], «єдиний вічний Наречений» Церкви господньої [4, с. 287], «лікар душ і тіл» [4, с. 292]. Діва Марія постає як «свята, чиста, непорочна Наречена», «Пречиста» [4, с. 280]. Святу Трійцю митрополит називає «єдиносутньою», «неподільною» [4, с. 285], а Бога «Триіпостасним» [4, с. 287], що відповідає канонам церкви. Православ'я вважає «великим» [4, с. 286]. Церква у тексті «істинно свята й прекрасна» [4, с. 278, 281], «істинна», «єдина» [4, с. 280], «справжня» [4, с. 287], Престол Вселенського патріаршества «найсвятіший» [4, с. 281], Хрещення «святе», Апостоли «святі» [4, с. 287], «істинні» таїнства [4, с. 289], влада і сила Церкви «сильна і міцна» [4, с. 293], християни «правовірні» [4, с. 280-281], слуга божий – «вірний» [казання, с. 283]. Віра «істинна» [4, с. 278, 287], «єдина», «славна» [4, с. 285], «права» [4, с. 295], влада «духовна» [4, с. 279, 280], «невидима» [4, с. 280], «справжня», «явлена», «божественна» [4, с. 280], єретична влада «люта, безбожна» [4, с. 281], «предивна» [4, с. 289], «невід'ємна від Церкви» [4, с. 295], при відпущенні гріхів воля і влада священнослужителя «соборна» [4, с. 286], обіцянка «Божественна» [4, с. 278], прагнення «безсловесне» [4, с. 279]. Відпускання гріхів – це знамення «предивне, видиме», «ясне праведне» [4, с. 280]. Чуда, що відбуваються з тими, хто покався, «видимі», «уявлені» [4, с. 280], «великі», «преславні» [4, с. 284], «предивні» [4, с. 284]. Петро Могила також дає характеристику агарянина, називаючи його «нечестивий» [4, с. 281], царя – «нечестивий і безбожний», «богоненависний» [4, с. 285, 290], катування християн агарянами «безбожним» [4, с. 287], зібрання та уста інакочірних Петро Могила називає «єретичними і відступницькими» [4, с. 287] Коли Петро Могила розповідає історію про грішну вдову, то використовує наступні епітети: «прощена», «благодословенна», «відлучена», «непрощена», жінка «безчесно померла», тіло якої «ціле і непорушне», суд «страшний, Божий» [4, с. 282], тіло вдови – річ «страшна» [4, с. 283]. Тіло і плоть грішника, який не покався перед смертю «окаянне» [4, с. 293]. У кінці проповіді митрополит звертається до епітета «смертний», застосовуючи його до слів «година», «сокира» [4, с. 295], «серп» [4, с. 297], аби показати, що може статися з людьми, які не покалися.

Не менш красномовними у тексті є порівняння: «церква, як золото в горні, випробовується» [4, с. 278]; «на цій істинній вірі, як на несхитній основі, повинна утримуватися Церква» [4, с. 278]; «вшановувати її належить, як Бога» говорить митрополит про духівництво [4, с. 279]; відпускати гріхи «дано й усякому священновладцеві, подібного до нього, Бога Синова» [4, с. 279]; «адже патріарх за своїм патріаршим достоїнством, є наче батьком і пастирем для митрополитів, архієпископів, єпископів і для всього священницького й мирського стану» [4, с. 291]; тіло грішника, який не покався, «кам'яніє, бубнявіє, наче тимпан, стає чорним, як вугілля» [4, с. 280], «мовби тимпан надуте і набубнявіле» [4, с. 281], «тіло... наче тимпан надуте» [4, с. 282], «тіло (Арсенія) надуте й набубнявіле як тимпан» [4, с. 293]; «видимим цим знаменням, наче царською печаткою, позначається» [4, с. 280]; Тіло «... залишилось цілим і непорушним, наче тільки-но поховане, навіть волосся на голові не відпало, мовби жива жінка лежить у гробу...» [4, с. 282]; незаконне висвячення є «дружбою з Сатаною» [казання, с. 291]; грішник, що покався, «хоч і при

самому кінці, як розбійник, що опанував себе» [4, с. 297].

У тексті проповіді можна віднайти і риторичні фігури, які роблять текст «живим», оскільки така форма подачі матеріалу сприяє кращому його усвідомленню, забезпечує опосередковану участь у ній вірян. У тексті знаходимо риторичні запитання: «Яка влада може бути більшою за цю?» [4, с. 278], коли говориться про вшанування ієреїв як Бога: «Хіба ж вони не гідні цього?» [4, с. 279], про неправильне висвячення: «Що за розбещеність така?» [4, с. 291]; риторичні оклики: про неправильне висвячення: «Який злочин, яке беззаконня! Яка зарозумілість окаянна!» [4, с. 290-291], «Але ж погляньте лише, яке висвячення відбулося, – єпископи і священники зробили злочинця митрополитом!» [4, с. 291], «Жахнулося сонце і застогнала земля, бачачи таке беззаконня» [4, с. 291] – хоча автор і не поставив у кінці знак оклику, проте емоційний настрій усього тексту показує це; «тож у православ'ї зміцнюйтесь і непорушно стійте» [4, с. 289]. У проповіді митрополит звертається до слухача/читача: «Погляньте, християне священницького й мирського стану», «Зрозумійте, правовірні нащадки руського роду» [4, с. 287]; «Зрозумій на цьому прикладі (Арсеній), о православний християне, наскільки сильна і міцна влада і сила святої Східної Церкви...» [4, с. 293].

Не зважаючи на те, що у творі розкриваються релігійні питання, у ньому містяться різні художні засоби (епітети, порівняння, риторичні фігури тощо), які надають текстові літературного обрамлення.

Висновки. Отже, аналіз проповіді митрополита Петра Могили «Казання про владу» засвідчив, що твір є взірцем барокового проповідництва, в якому порушується важлива тема для православного духівництва та вірян – значення Таїнства Сповіді (Покаяння). Крім того, «Казання про владу» є яскравим прикладом, з одного боку, письменницького таланту її автора, який викладає свої думки в логічній послідовності, де доказовим матеріалом слугують книги його попередників. А з іншого, він постає мудрим богословом, що вміло оперує богословськими знаннями.

Перспективи використання результатів дослідження. Подальші дослідження творчої спадщини Петра Могили, зокрема й проповіді «Казання про владу», сприятимуть розкриттю літературного таланту її автора.

Література

1. Нічик В. М. Петро Могила в духовній історії України / В. М. Нічик. – Київ : Український Центр духовної культури, 1997. – 328 с.
2. Ісиченко І. Війна барокових метафор. «Камінь» Петра Могили проти «підзornoї труби» Касіяна Саковича / архієпископ Ігор Ісиченко. Харків : Акта, 2017. – 348 с.
3. Радишевський Р. «Літос» і духовна спадщина Петра Могили / Ростислав Радишевський // Могила П. Літос / Петро Могила. – Київ : Талком, 2018. – С. 4-41.
4. Могила П. Казання про владу [у перекладі сучасною українською мовою О. В. Логвиненка] / Петро Могила // Нічик В. М. Петро Могила в духовній історії України / В.М. Нічик. – Київ, 1997. – С. 278-297.
5. Крекотень В. І. Оповідання Антонія Радивиловського: з історії української новелістики XVII ст. / В. І. Крекотень. – Київ : Наукова думка, 1983. – 406 с.

References

1. Nychyk V. M. Petro Mohyla v dukhovnii istorii Ukrainy / V. M. Nychyk. – Kyiv : Ukrainyskyi Tsentr dukhovnoi kultury, 1997. – 328 s.
2. Isichenko I. Viina barokovykh metafor. «Kamin» Petra Mohyly proty «pidzornoї truby» Kasiiana Sakovycha / arkhiepyskop Ihor Isichenko. Kharkiv : Akta, 2017. – 348 s.
3. Radyshevskiy R. «Litos» i dukhovna spadshchyna Petra Mohyly / Rostyslav Radyshevskiy // Mohyla P. Litos / Petro Mohyla. – Kyiv : Talkom, 2018. – S. 4-41.
4. Mohyla P. Kazannia pro vladu [u pereklyadi suchasnoiu ukrainskoi movoiu O. V. Lohvynenka] / Petro Mohyla // Nychyk V. M. Petro Mohyla v dukhovnii istorii Ukrainy / V.M. Nychyk. – Kyiv, 1997. – S. 278-297.
5. Krekoten V. I. Opovidannia Antoniiia Radyvylovskoho: z istorii ukrainskoi novelistyky XVII st. / V. I. Krekoten. – Kyiv : Naukova dumka, 1983. – 406 s.

Рецензія/Peer review : 23.07.2019

Надрукована/Printed : 08.10.2019